

4. Генеральна Асамблея ООН. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: затверджена 15 листопада 2000 р. / Генеральна Асамблея ООН // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2009. – Вип. 8. – С. 17–54.
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №35. – С. 358.

УДК 343.98.06

КЛАПЧУК Анна

РОЛЬ МІКРООБ'ЄКТІВ В РОЗКРИТТІ І РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У зв'язку з розвитком криміналістичної техніки і зростанням можливостей різного роду та виду експертиз мікрооб'єкти стають одним з найбільш поширених видів досліджуваних речових доказів при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Криміналістичне значення мікрооб'єктів визначається можливістю отримання та використання інформації, що міститься в них, для з'ясування і встановлення обставин події, які пов'язані зі всіма елементами складу злочину. Ця інформація може бути використана не тільки для викриття винних, а й для спростування помилкових обвинувальних версій [3, с. 17].

Тому вивчення і розробка методики виявлення, вилучення і дослідження мікрооб'єктів становить одну з актуальних проблем сучасної криміналістики.

Виявленню і дослідженню мікрооб'єктів для вирішення завдань у кримінальному судочинстві присвячені труди як вітчизняних криміналістів: В. Г. Гончаренка, Г. Л. Грановського, Н. І. Клименко, О. А. Кириченка, Н. О. Прокопенко, так і зарубіжних: Т. В. Авер'янової, Р. С. Белкіна, М. Б. Вандера (Росія), К. К. Бобєва (Болгарія), І. Кертеса (Угорщина), В. Видиця (Югославія), К. Д. Поля (Німеччина), М. Ф. Сульцера (Швейцарія) та багатьох інших.

Мікрооб'єкти малого розміру звичайно не звертають на себе уваги, і, як правило, не знищуються особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, тому при огляді місця події їх можна виявити як на місці події, так і на людях і предметах, які причинно пов'язані з подією, що розслідується.

Мікрооб'єкти – це матеріальні утворення малої маси і розмірів (умовно до 1 мм в найбільшому вимірі), які містять інформацію про розслідувану подію, для виявлення, вилучення і дослідження яких потрібні спеціальні технічні засоби і методики [1, с. 115].

До мікрооб'єктів відносять: частинки волокон, частинки металу, частинки скла, частинки фарби, кров, сперму, волосся, частинки епідермісу шкіри, частинки наркотичних засобів, лікарських речовин та ін.

В залежності від походження мікрооб'єктів їх можна поділити на такі, що утворюються від: а) злочинця (його тіла, одягу, взуття та ін.); б) потерпілого (його тіла, одягу, взуття та ін.); в) знаряддя злочину або транспортного засобу; г) обстановки місця події.

Практика свідчить, що мікрооб'єкти найчастіше застосовуються при розкритті вбивств, зґвалтувань, розбійних нападів, грабежів, крадіжок і деяких інших видів правопорушень. Особливо важливо їх виявлення і вилучення в тих випадках, коли відсутні традиційні сліди і інші речові докази (сліди рук, ніг, взуття, транспортних засобів, сліди застосування вогнепальної або холодної зброї та інші).

У процесі проведення огляду місця події або іншої слідчої (розшукової) дії необхідно вилучити можливі предмети – носії мікрочастинок.

Для успішного пошуку таких предметів важливо деталізувати дії особи, що вчинила кримінальне правопорушення, і потерпілого та змодельовати механізм розслідуваної події, щоб не вилучити предмети, які не мають відношення до розслідуваного кримінального правопорушення.

Можливість виявлення мікрочастинок на предметах-носіях, що побували в несприятливому середовищі, зменшується, але тим не менше в таких випадках не слід відмовлятися від призначення експертизи, так як практика свідчить про те, що окремі мікрочастинки можуть залишитися на предметах-носіях навіть після чистки, прання, тривалої експлуатації тощо.

Криміналістичне дослідження речових доказів можна визначити як набір дій по вивченню інформації про механізм виникнення слідів і інших доказів з метою їх ідентифікації або вирішення інших завдань для розкриття, розслідування і попередження злочинів [2, с. 105].

Криміналістична експертиза волокнистих матеріалів і виробів з них виникла з потреб практики у встановленні факту контактної взаємодії предметів одягу по слідах – накладеннях. Виникнення зазначених слідів є закономірним результатом контакту предметів одягу під час боротьби жертви з нападаючим, при наїзді транспортного засобу на пішохода, при проникненні злодія через вузькі проломи в стінах або стелі і т. п. [5, с. 14].

Але не завжди можливо ідентифікувати шуканий об'єкт шляхом криміналістичного дослідження волокон, що входять до складу певної тканини, звичайно ці дослідження закінчуються встановленням групової приналежності, тобто в них констатуються факти виявлення на предметі-носії мікрОВОЛОКОН, однакових за своїми властивостями з досліджуваним об'єктом. Як правило, при дослідженні локалізації волокон можливо встановити механізм вчинення кримінального правопорушення.

Використання інформації, що міститься у властивостях мікрооб'єктів, дозволяє вирішити різноманітні завдання: діагностичні, класифікаційні й ідентифікаційні.

За допомогою дослідження мікрооб'єктів можна встановити наступні факти:

За локалізацією мікрочастинок на предметах обстановки місця події, на одязі і тілі потерпілого і злочинця можна відтворити механізм вчиненого кримінального правопорушення.

Шляхом встановлення загальної родової (групової) належності мікрочастинок, а також ототожнення об'єктів за відділеними від нього мікрочастинками можна встановити:

- ще не виявлене місце вчинення злочину (за знайденими на одязі або взутті підозрюваного мікрочастинками, характерними для цього місця (залишки рослин, частинок ґрунту та ін.);
- факт перебування певної особи на вже відомому місці події, а також при виявленні на місці події мікрочастинок, що відокремилися від одягу або взуття цієї особи;
- факт контакту між двома особами (за наявністю переходу мікрОВОЛОКОН тканин одягу, наявності на одязі злочинця і потерпілого однакових сторонніх мікрочастинок з місця події);
- шлях проходження злочинця на місце події і виходу з нього (по відокремленні від його взуття забрудненням);
- факт вчинення злочину, що розслідується, за допомогою конкретного знаряддя (наприклад, по локалізації на холодній зброї клітин травмованих органів потерпілого та мікрОВОЛОКОН пошкодженого одягу);
- факт знаходження знаряддя злочину в користуванні певної особи за наявністю на знарядді мікрочастинок, характерних для одягу або вмісту кишень злочинця;
- транспортний засіб, яким завдано травму потерпілому (по мікрОВОЛОКНАМ його одягу, які залишилися на тих частинах автомобіля, які стикалися з одягом) [4, с. 402].

Дослідження мікрооб'єктів також може сприяти встановленню:

- механізму вчинення злочину і характеру дій злочинця (по локалізації мікрочастинок на предметах-носіях);
- особи невідомого трупа (за наявністю на трупі мікрочастинок, характерних для певної професії – під нігтями, в вушних раковинах, складках одягу, на взутті і т.д.);
- правильності показань про обставини розслідуваного кримінального правопорушення;
- ознак, які можуть бути покладені в основу версії про особу, що вчинила злочин. [7, с. 6].

Крім цього, встановлення природи і локалізації комплексу мікрочастинок на місці події, одязі і взутті злочинців і потерпілих дозволить пе-

ревірити достовірність їх показань про обставини вчиненого злочину, а також правильно витлумачити негативні обставини [6, с.120].

Вивчення літературних джерел і практики використання мікрооб'єктів в розслідуванні кримінальних правопорушень свідчить про досить часте використання в процесі доказування у кримінальних провадженнях висновків експертів, в яких констатуються факти виявлення на предметі-носії мікрОВОЛОКОН, однакових за своїми властивостями з досліджуваним об'єктом, що дозволяє отримати доказову інформацію, важливу для розслідування кримінального провадження.

Безумовно, в подальшому буде відбуватися поповнення переліку видів досліджень речових доказів, в тому числі мікрооб'єктів.

Література:

1. Ищенко П. П. Специалист в следственных действиях (уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты). – М., 1990. – 160 с.
2. Киян Т. Н. Современные возможности исследования вещественных доказательств // Новітні наукові дослідження держави і права – 2013: збірник наукових праць / за ред. П. М. Шапірка, О. В. Козаченка. – Миколаїв: Іліон, 2013. – 530 с. – С. 104–107.
3. Клименко Н. И. Использование микрообъектов при расследовании преступлений: метод. указания для студ. юрид. ф-та / Н. И. Клименко. – К.: КГУ, 1984. – 94 с.
4. Комаха В. О. Тактичні особливості попереднього дослідження криміналістичних об'єктів та призначення судових експертиз: Монографія / ОНЮА. – Вінниця: ДП ДКФ, 2006. – 736 с.
5. Митричев В. С. Криминалистическая экспертиза материалов, веществ и изделий. – Саратов: Издательство Саратовского университета, 1980. – 112 с.
6. Настольная книга следователя / под ред. А. И. Дворкина. – М.: Издательство «Экзамен», 2006. – 637 с.
7. Об использовании микрочастиц при расследовании преступлений / Е. И. Горелкина, А. И. Дворкин, М. Я. Розенталь. – М., 1977. – 12 с.

УДК 343.9

КЛЬОВАН Ірина

СУЧАСНІ ФУНКЦІЇ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

У зв'язку з інтеграцією України до Європи здійснюється реформування багатьох сфер суспільного життя, в тому числі і сфери протидії злочинності. Політичний і соціально-економічний стан в суспільстві останніх десятиліть, посилення подіями, пов'язаними з агресією проти України, призвели до збільшення криміналізації суспільства. Це проявляється у змінах якісних і кількісних характеристик злочинності, об'єднання кримінального світу та збільшення його впливу на суспільство. Свідомо ігноруються вимоги законодавства, як наслідок руйнуються